

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Rezultat R3: Studiu de impact realizat al strategiilor și al diferitelor intervenții dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior, asupra ofertelor educaționale ale universităților și asupra angajatorilor

Modul 1: Analiza impactului strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale pentru Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară "Ion Ionescu de la Brad" din Iași, Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava, Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău - rezumat -

Elaborată de către autor:
Expert piața muncii 1
Tudor CIUMARA

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Obiectivul principal al studiului constă în evaluarea impactului strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale ale universităților. În vederea atingerii acestui obiectiv sunt urmărite trei obiective specifice, privitoare la analiza diferențierii dintre universități după programele de studii relevante ce oferă competențe în domenii cu potențial de dezvoltare la nivel regional, analiza impactului Legii educației naționale asupra universităților, la 5 ani de la adoptarea acesteia și identificarea modificărilor produse în oferta educațională a universităților ca urmare a strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior.

În realizarea studiului au fost utilizate multiple surse de date, între care de un deosebit folos fiind diversele rapoarte elaborate de universități. În cursul elaborării lucrării a fost realizată și o consultare cu managementul universităților studiate. Datele statistice furnizate de Institutul Național de Statistică au fost esențiale pentru conturarea reperelor socio-economice regionale, cu scopul de a analiza dezvoltarea economică a regiunii, nivelul de angajare și domeniile relevante din această perspectivă, conform cerințelor. Au fost utilizate în analiză și numeroasele studii realizate anterior pe teme conexe, majoritatea în cadrul unor proiecte cu finanțare europeană.

În primul capitol al lucrării este analizat modul în care se diferențiază oferta educațională a celor trei universități după diverse elemente specifice, între care și programele de studii relevante, ce oferă competențe în domenii cu potențial de dezvoltare la nivel regional. Într-o primă etapă am făcut o evaluare a principalelor elemente de diferențiere, apoi o analiză a caracteristicilor socio-economice ale regiunii, utilizând date statistice relevante, pentru a observa modul în care oferta educațională se corelează cu potențialul regional de dezvoltare. În ceea ce privește elementele de diferențiere, analiza a urmărit următoarele tipuri de diferențiere: diferențiere funcțională, diferențiere pe direcția ofertei și diferențiere de nișă. Am constatat existența unui grad major de diferențiere în cazul uneia dintre universități, care funcționează într-un județ cu o bogată ofertă educațională și o diferențiere redusă în cazul celorlalte două universități, care funcționează în județe cu ofertă educațională alternativă limitată sau inexistentă. Investigarea unor repere socio-economice regionale relevă importanța regională a domeniului agricol, ce face ca oferta educațională a uneia dintre universități să fie foarte relevantă. Celelalte universități au oferte educaționale mai eterogene, care pot răspunde nevoilor diverse ale economiei regionale.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Cele trei universități studiate au profiluri și dimensiuni destul de diferite. Analizând datele din hotărârile anuale de guvern prin care se stabilesc domeniile și specializările pentru studii de licență, precum și numărul maxim de studenți ce pot fi școlarizați, se observă atât diferențele de dimensiune dintre universități cât și evoluția în ultimii ani. Diferențierea ofertei educaționale a celor trei universități reiese cu claritate din analiza referitoare la acoperirea domeniilor fundamentale. În vreme ce una dintre universități are o ofertă concentrată pe doar două domenii fundamentale (și peste 80% pe un singur domeniu), celelalte două acoperă întreaga plajă de domenii fundamentale. În plus, se remarcă faptul că două universități, spre deosebire de cea de-a treia, au renunțat la unele domenii și specializări în ultimii ani, fără a-și completa oferta educațională cu altele noi. În esență, în vreme ce două universități își propun să formeze specialiști într-o varietate de domenii, încercând să răspundă și cerințelor angajatorilor dar și celor ale studenților (care nu sunt întotdeauna corelate), cea de a treia universitate se bazează pe acoperirea în cât mai bune condiții a unei nișe educaționale.

Am constatat, în cazul tuturor celor trei universități existența unei transparențe ridicate, disponibilitatea unei varietăți de rapoarte privitoare la activitate și strategii. Forma de prezentare a informațiilor nu permite în toate cazurile o analiză comparativă și nici nu am constatat realizarea unor comparații voluntare ale unei universități cu celelalte instituții similare din regiune sau de la nivel național. În mod concret, fiecare instituție își prezintă propria activitate și propriile planuri, cu unele referiri la cerințele pieței muncii dar fără elemente competitive. Această temă ar putea reprezenta un motiv de reflecție pentru managementul universitar, în condițiile în care, în realitate, aceste instituții activează într-un mediu competitiv, în care angajatorii se plâng în mod frecvent de neadecvarea pregătirii studenților la necesitățile lor iar studenții în sine sunt din ce în ce mai puțini.

În cadrul celui de-al doilea capitol analizăm felul în care legea educației naționale (Legea nr. 1/2011) a influențat universitățile cercetate și a determinat modificări în oferta educațională a acestora. Desigur, influențele asupra universităților vin pe multiple canale și nu este fezabilă o completă decantare a acestora și împărțire strictă pe categorii. Dar, cu siguranță, adoptarea legii educației naționale a reprezentat o etapă cheie, cu multiple efecte. Sursa motivelor de modificare a activității universității poate fi în primul rând de natură internă, organizațională dar și de natură externă, provenind și din modificările legislației în domeniu, sau din diferitele strategii

guvernamentale. În același timp, nu pot fi neglijate nici influențele ce decurg din dezvoltarea economică a regiunii, în special pe fondul transformărilor apărute în urma procesului de revenire din criza economică și financiară, din evoluțiile demografice sau de altă natură.

O primă cale de determinare a impactului legii asupra universităților o reprezintă analiza evoluției unor indicatori relevanți, începând cu anul universitar 2011-2012 până în anul universitar 2016-2017 (sau 2015-2016, în cazurile în care nu sunt disponibile date mai recente). La fel ca și în capitolul anterior, în care evoluțiile regionale sunt ancorate în cele naționale, folosite ca punct de reper, și în acest caz raportăm modificările relevante pentru universitățile studiate la situația națională. Este cunoscut faptul că învățământul superior românesc este într-o etapă de contractare cantitativă. Două dintre universitățile analizate se înscriu în aceeași tendință, în vreme ce în cazul celei de-a treia universități numărul studenților a crescut în perioada analizată (anii universitari 2011-2012 – 2016-2017). Și în structură, analiza realizată evidențiază evoluții interesante. Aceste transformări vizibile în evoluția celor trei universități pot fi puse, în parte, în seama modificărilor aduse sistemului de învățământ superior de Legea nr. 1/2011. Modificarea sistemului de finanțare a universităților a adus schimbări și în structura veniturilor celor trei universități. Având în vedere existența unor evoluții contradictorii, generate și de schimbările demografice, de efectele crizei economice, de transformările pieței muncii din regiune, inclusiv ca urmare a migrației forței de muncă, impactul Legii educației naționale asupra fiecărei instituții în parte este greu de izolat. Apreciem că o universitate pare a se fi adaptat foarte bine transformărilor mediului în care operează, menținându-și oferta educațională în parametri buni, cu tendințe de îmbunătățire și oferind condiții îmbunătățite atât pentru activitatea educațională cât și pentru cea de cercetare. Pentru celelalte două modificările par a fi contradictorii. Pe de o parte, ambele universități sunt afectate de scăderea numărului de studenți iar oferta lor educațională, cu un mai pronunțat caracter regional, nu contribuie la depășirea acestor dificultăți. Scăderea numărului studenților, corelată cu modificările negative în volumul și structura corpului didactic pot duce, pe termen mediu la erodarea capacității de funcționare instituțională.

În cadrul celui de-al treilea capitol s-a avut în vedere identificarea modificărilor din oferta educațională a universităților. Obiectivul a fost de a determina în ce măsură aceste modificări au avut loc ca urmare a diverselor strategii și intervenții dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior. În acest scop, este analizată oferta educațională a universităților, utilizând atât datele

furnizate de universități cât și informații statistice sau pragurile maxime stabilite prin hotărâri de guvern. Interpretarea motivelor care au determinat diversele modificări ale ofertei este un demers complex, pe care îl inițiem prin formularea unor concluzii. Una dintre căile de analizare a impactului strategiilor și intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior este urmărirea evoluției ofertei educaționale a universităților pe toate formele sale, inclusiv cele care sunt mai flexibile și permit o mai bună adaptare la cererea pieței, cum ar fi cursurile postuniversitare sau de master.

Putem constata din informațiile extrase și prezentate că în toate cele trei cazuri analizate oferta educațională, înțeleasă ca număr de cursuri sau specializări oferite, s-a contractat în intervalul de 5 ani avut în vedere. Apreciem că motivele sunt multiple și diferă de la caz la caz. În ceea ce privește o universitate, apreciem că această tendință s-a datorat încercării de concentrare a ofertei educaționale, de întărire a nișei educaționale urmărite. În cazul celorlalte două universități nu putem neglija diminuarea personalului didactic ca motiv al acestei tendințe. În același timp însă este vorba și de ajustarea și de adecvare a ofertei educaționale la cererile pieței muncii.

Evidențierea relației dintre sistemul educațional și piața muncii este în prezent dificilă. Studiile referitoare la angajabilitate realizate de universități sunt realizate cu utilizarea unor metodologii diferite (și uneori deficitare). Bazele de date care ar putea fi folosite pentru urmărirea transferurilor dintre cele două sisteme (RMU, REVISAL, AJOFM, ANAF etc.) nu sunt interconectate, nefiind posibilă analiza chiar în condițiile potențiale existenței a drepturilor de utilizare a acestor baze de date. Elaborarea strategiilor și intervențiilor în domeniu trebuie deci să țină cont de adecvarea instrumentelor de urmărire a efectelor acestora.

Ca o concluzie generală, analizând oferta educațională a celor trei universități cercetate am constatat abordări diferite. Într-un caz universitatea care pare a avea cele mai bune rezultate și o bună adaptare la modificările din cadrul legislativ și din mediul economico-social, urmărește o concentrare pe domeniul educațional principal, care corespunde și unui segment economic important în regiune. În celelalte două situații universitățile au abordări mai generaliste, încercând să-și adecveze oferta la cererea eterogenă din economia locală. În aceste condiții, oferta de studii a celor două universități se suprapune în mod semnificativ, existând deci un grad de concurență directă între ele.

Întregul sistem de învățământ superior din țară se confruntă cu dificultăți legate de diminuarea numărului de potențiali studenți și de volumul resurselor financiare disponibile. Din analiza realizată am constatat o bună gestionare a acestor dificultăți într-un caz, universitatea a reușit să-și sporească numărul studenților și să îmbunătățească și raportul numeric între aceștia și cadrele didactice. În celelalte cazuri evoluțiile au fost nefavorabile, în prezent fiind necesară găsirea de către managementul univerversitar a unor soluții care să îmbunătățească perspectivele instituționale. Legea educației naționale a creat un cadru care permite dezvoltarea unor mecanisme în acest sens. Este necesar însă ca aceste universități să găsească metodele adecvate pentru a beneficia de modificarea sistemului de finanțare, prin oferirea unor servicii educaționale de foarte bună calitate. Faptul că aceste două universități au un pronunțat caracter local nu reprezintă în mod necesar un dezavantaj.

Evaluarea impactului strategiilor și intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale ale universităților este un demers care ridică dificultăți pe mai multe planuri. În primul rând, universitățile sunt instituții active, ancorate în realitățile regionale și naționale, supuse în permanență unei multitudini de factori de influență. Ofertele lor educaționale reflectă toate aceste influențe și, ca urmare, determinarea impactului uneia sau alteia dintre influențe nu poate fi făcută cu precizie. Dincolo de aspectele prezentate anterior, monitorizarea strategiilor și intervențiilor și evaluarea impactului lor se pot realiza prin analiza datelor și indicatorilor relevanți.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

